

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra praktické teologie

Bakalářská práce

Problematika dětských domovů očima médií

Vedoucí práce: Mgr. Jana Šimečková

Autor práce: Zdeněk Krejsa, DiS.

Studijní obor: SCHP

Ročník: 3

Forma studia: prezenční

2008

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách.

15. dubna 2008

Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Janě Šimečkové za cenné rady, připomínky
a metodické vedení práce.

OBSAH

ÚVOD	5
TEORETICKÝ VSTUP DO PROBLÉMU	7
1 DĚTSKÉ DOMOVY	8
1.1 Historický vstup do předkládané problematiky	9
1.2 Funkce dětských domovů.....	12
2 DÍTĚ V DĚTSKÉM DOMOVĚ.....	13
2.1 Podmínky citového vývoje.....	17
2.2 Náročnost vstupu do dospělosti z hlediska dětí z dětských domovů	20
2.3 Rozvoj lidského potenciálu v rámci ústavní výchovy.....	21
3 PROBLÉMY MLADÝCH LIDÍ OPUŠTĚJÍCÍ DĚTSKÉ DOMOVY	22
3.1 Psychická deprivace	23
3.2 Hospitalizmus.....	24
4 SOCIÁLNÍ PRÁCE A MÉDIA	25
PRAKTICKÉ ZKUŠENOSTI Z DĚTSKÝCH DOMOVŮ.....	28
5 CÍL ŠETŘENÍ A STANOVENÍ HYPOTÉZ.....	29
5.1 Výzkum.....	32
6 PREZENTACE VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ	32
6.1 Výsledky obsahové analýzy	32
6.2 Konfrontace analýz a provedeného výzkumu	37
7 VERIFIKACE HYPOTÉZ.....	41
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	45
PŘÍLOHOVÁ ČÁST	49
SEZNAM PŘÍLOH.....	50
PŘÍLOHY	51
ABSTRAKT.....	59
ABSTRAKT – anglický jazyk	60

ÚVOD

Děti a rodiče. Téměř vždy platí toto spojení. Určuje, že každé dítě má své rodiče. Rodiče, kteří se o něho starají, milují ho, dávají mu vše, především rodičovskou lásku. Ovšem ne vždy toto tvrzení platí. V dnešní době celá řada dětí nemá to štěstí, neboť o své rodiče nějakým způsobem přišla (ať už úmrtím rodičů, či odebráním z rodiny kvůli nevyhovujícím poměrům). Ano, jedná se především o děti v dětských domovech a zařízeních ústavní výchovy.

Právě osud mladých lidí v dětských domovech mne velice zaujal. Snad proto, že je již od dětství mým přáním stát se učitelem. Práce s dětmi a mladými lidmi pro mne mnoho znamená. V rámci své praxe jsem se dostal do jednoho ze šesti soukromých dětských domovů v naší republice. Snad právě zde mě zaujalo téma opuštěných mladých lidí a jejich vstup do běžného života. Oslovila mě problematika mladých lidí z dětských domovů, neboť tyto mají ve většině případů nerovné, často velice složité, podmínky pro vstup do samostatného života. Jedná se o problematiku, která je v současnosti poměrně hodně diskutována a velmi často se o ní zmiňují média. To vše jsou důvody, proč jsem se rozhodl napsat bakalářskou práci na téma „*Problematika dětských domovů očima médií*“. Práce by se měla zaměřit na to, jak jsou problémy ústavní výchovy hodnoceny a popisovány v médiích, jak jsou mladí lidé z dětských domovů, které dosáhli věku, kdy by měli tento domov opustit, připraveni na běžný život. Rád bych se pokusil porovnat připravenost mladých lidí k opuštění dětského domova s připraveností mladých lidí obdobného věku na opuštění rodiny.

Na základě praktických zkušeností i teoretických znalostí dnes vím, že je potřeba velkokapacitní dětské domovy nahradit domovy menšími až malými, kde by vyrůstal pohromadě menší počet dětí. Zároveň by mělo dojít ke snížení počtu vychovatelů jednotlivých zařízení, což by ve výsledku vedlo k vytvoření takového prostředí, jež by se ještě více podobalo prostředí běžné rodiny. Právě vytvoření takřka rodinného prostředí by znamenalo, že by dítě mělo mnohem větší šanci naučit se běžným domácím pracím (vaření, úklidu, zajišťování nákupů...), poznalo by, že je potřeba platit složenky (za vodu, elektřinu, plyn, nájem...) a ostatní

platby spojené s chodem domácnosti, že je důležité pracovat, aby měl člověk z čeho užít nejen sebe, ale též celou svou budoucí rodinu. V tomto malém domově by se dítěti mimo jiného dostalo i více individuální péče, která by byla sestavena přímo dle potřeb a přání jednotlivých dětí, ale také by se zde snáze rozvíjela a zlepšovala jejich citová stránka, která je většinou na velice špatné úrovni.

Předkládanou prací „*Problematika dětských domovů očima médií*“ nechci vyzdvihoval dětské domovy nad ostatní formy systému náhradní rodinné péče. Naopak. Rád bych poukázal na to, že je potřeba rozvíjet takové formy náhradní rodinné péče, kterými se dítěti dostane velice důležitá láska rodičů. Dětský domov dokáže dítěti poskytnout téměř vše, pohodlí, jídlo, ošacení. Jedna věc je však pro dítě nenahraditelná. Tou jedinou věcí je láska rodičů.

Teoretický vstup do problému

1 DĚTSKÉ DOMOVY

Dětské domovy spadají do systému ústavní péče. Jedná se o takovou formu náhradní péče, která se užívá v případech, kdy rodina v péči o dítě z některých důvodů částečně nebo zcela selhává a není možné zvolit osvojení či pěstounskou péči. Při ústavní výchově není dítě svěřováno do péče konkrétní osoby, ale přímo do péče instituce, která má za úkol se o takové dítě postarat. Částečnou odpovědnost za dítě zde přebírají vychovatelé a opatrovníkem dítěte se stává příslušná sociální pracovnice.¹

Ústavní výchova se řídí dle zákona č. 109/2003 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. Typickými ústavními zařízeními jsou z resortu ministerstva zdravotnictví kojenecké ústavy, dětské domovy pro děti do tří let, dětské psychiatrické léčebny a oddělení dětské psychiatrie; z resortu ministerstva školství dětské domovy, dětské domovy se školou (dříve výchovné ústavy), diagnostické ústavy a ústavy s výchovně-léčebným režimem. Dětský domov je zařízení pro děti s nařízenou ústavní výchovou, které nemají poruchy chování, zpravidla ve věku od 3 do 18 let.²

Účelem zařízení je zajišťovat nezletilé osobě, a to zpravidla ve věku od 3 do 18 let, případně zletilé osobě do 19 let, na základě rozhodnutí soudu o ústavní výchově nebo ochranné výchově nebo o předběžném opatření náhradní výchovnou péči v zájmu jeho zdravého vývoje, řádné výchovy a vzdělávání.³

V zařízeních pro výkon ústavní výchovy musí být dětem zajištěno základní právo každého dítěte na výchovu a vzdělávání, musí být vytvářeny podmínky podporující sebedůvěru dítěte, rozvíjející citovou stránku jeho osobnosti a umožňující aktivní účast dítěte ve společnosti. S dítětem musí být zacházeno

---

¹ Srov. Matějček, Z. **Náhradní rodinná péče: příručka pro osvojitele a pěstouny.** Praha: Portál, 1999.

² Srov. Svobodová, M., aj. Zpráva o stávajícím stavu náhradní výchovné péče o děti a mládež bez rodinného zázemí v České republice. Praha, 2002.

³ § 1 odst. 2 zákona č. 109/2002 Sb. *Zákon o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů* [online].

v zájmu plného a harmonického rozvoje jeho osobnosti s ohledem na potřeby osoby jeho věku.⁴

Do zařízení ústavní výchovy jsou umísťovány i děti s mentálním, tělesným, smyslovým postižením, s vadami řeči, popřípadě s více vadami, u nichž byla nařízena ústavní výchova nebo nařízeno předběžné opatření, pokud stupeň zdravotního postižení neodpovídá jejich umístění do ústavu sociální péče nebo do specializovaného zdravotnického zařízení.⁵

1.1 Historický vstup do předkládané problematiky

Vývoj dětských domovů se ve svých počátcích velmi podobá vývoji osvojení a vývoji pěstounské péče. Téměř vždy jdou tyto formy náhradní péče vedle sebe.

První zmínky o jakési ústavní péči se objevují až ve 4. století (během starověku byly totiž tzv. nechtěné děti usmrcovány), kdy byl v Cařihradě zřízen první útulek pro opuštěné děti. V době středověku začíná zřizování dalších ústavů. Při klášterech byly zřizovány dobročinné ústavy, určené opuštěným dětem, nemocným a starým lidem. Samotné nalezince, sirotčince a dětské ústavy byly zakládány hlavně v době po reformaci. Tato zařízení se však dlouhou dobu potýkala s vysokou úmrtností dětí.⁶

Během 16. století se péče o sirotky a opuštěné děti člení na dva směry – zřizování ústavů a umísťování dětí do rodin. Veškerá péče o opuštěné děti však příslušela obcím, kterým na provoz přispívaly vyšší orgány státní správy. Tyto příspěvky však byly velmi nízké. Péče o opuštěné děti byla v různých zemích Evropy velice odlišná. Významné místo v zakládání ústavů patří Holandsku, kde byl již roku 1520 založen první sirotčinec. V Anglii se pro tyto ústavy používalo

---

⁴ § 1 odst. 1 zákona č. 109/2002 Sb *Zákon o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů* [online].

⁵ § 2 odst. 12 tamtéž.

⁶ Srov. Vocilka, M. *Dětské domovy v České republice I*. Praha: MŠMT, 1999, str. 19.

názvu Home, což znamená domov. Tento název vystihoval, co děti, kteří o svůj domov z nejrůznějších důvodů přišly, potřebují.⁷

Koncem 18. století vznikají další ústavy pro opuštěné děti. Zmiňuji zejména Jana Jindřicha Pestalozziho, který založil výchovatelství ústav pro zanedbané a opuštěné děti. Tento ústav se později stal vzorem v péči o mládež opuštěnou, zanedbanou a mravně kleslou. V tomto zařízení ústav zajišťoval dětem výchovu a děti zajišťovaly svou prací ústavu prosperitu. Pestalozzi zde chtěl prostřednictvím výchovy intelektu a všestranné lásky rozvinout lidskost každého, kdo v domově žil.⁸

Již v průběhu 19. století se objevují první náznaky toho, že je málo ústavních zařízení pro děti a mládež. Není povinností zřizovat potřebné ústavy. Pokud jsou však tyto ústavy zřízeny, většinou jde o dobročinné ústavy, kde není vyřešena otázka úhrady za pobyt dítěte. V této době se také velmi diskutuje o významu rodinné a ústavní péče. Postupně se začínají hledat nové vhodné formy a organizace výchovné péče o nezaopatřené děti.⁹

Počátkem 20. století dochází k úpravě v péči o mládež, když zemský výbor přenesl část agendy na okresní výbory, při kterých začínají vznikat okresní komise pro péči o mládež. V této době také vznikají orgány péče o mládež, mezi jejichž pracovní náplň patřilo vedení evidence všech potřebných dětí od narození po dobu zletilosti. Orgány péče o mládež dále vykonávaly veřejné poručenství, ochranný dozor nad dětmi v cizí péči a dále sociálně-právní péči o mladistvé provinilce. Dětem zanedbaným, opuštěným, osiřelým nebo dětem z rozvráceného rodinného prostředí poskytovaly orgány péče o dítě péči v okresních dětských domovech.¹⁰

V době před druhou světovou válkou byly dětské domovy spravovány okresními odděleními péče o mládež. Mimo tyto existovaly ústavy, které spravovaly církve, dobročinné organizace, popř. jednotlivci. Značná variabilita kvality jednotlivých zařízení dovolovala umístění dětí s ohledem na jejich individuální potřeby. Zároveň však způsobovala nepřehlednost a často nemožnost

---

⁷ Srov. Vocilka, M. **Dětské domovy v České republice I.** Praha: MŠMT, 1999, str. 19.

⁸ Srov. Tamtéž, s. 19.

⁹ Srov. Tamtéž, s. 22.

¹⁰ Srov. Tamtéž, s. 23.

této výhody plně využít. Po obou světových válkách narostl počet dětí, které nemohly z nejrůznějších důvodů vyrůstat ve vlastní rodině a přicházely do tzv. veřejné péče. Pro děti bez vlastní rodiny existovala tehdy možnost osvojení, pěstounské péče, systém dětských domovů a nápravně výchovných a ochranných ústavů. Z dětských domovů převažovaly spíše zařízení s nízkou kapacitou, které se snažily o rodinný ráz.¹¹

S příchodem roku 1952 došlo ke zrušení pěstounské péče a mnoho dětí muselo přejít do péče ústavní v dětských domovech, které se v této době nově budovaly. V těchto zařízeních byla uplatňována kolektivní výchova podle zásad, které měly utvářet budoucího „socialistického“ člověka s kolektivním myšlením. Tato teorie ovšem poznamenala mnoho dětí, které v těchto zařízeních byly umístěny. Velká, racionálně budovaná zařízení, neosobní, s velkými společnými ložnicemi, jídelnami, hernami určené pro homogenní skupiny dětí se stala vhodným prostředím pro vznik psychické deprivace u dětí.¹²

Určitý podnět na změnu tohoto systému dal až bratislavský kongres pediatriů v roce 1961, kde se poprvé přednášela teorie psychické deprivace u dětí z dětských domovů. Bylo zde doloženo, že vývoj těchto dětí se silně opoždíuje a celkově se ubírá nezdravým směrem. Dalším rokem, který v tomto směru znamenal změnu byl rok 1964. V platnost totiž vstoupil nový zákon o rodině, díky kterému bylo opět možné zavést náhradní rodinnou péči, tedy rozšířit osvojení a znovu zavést pěstounskou péči, která byla zrušena roku 1952. Také dětské domovy prodělaly v této době určité změny směrem k humanizaci, zlidštění a přiblížení se k formám rodinné výchovy. Přijetím zmíněného zákona ovšem všechny problémy systému náhradní výchovné péče nevymizely, ale došlo k jejich zmírnění či potlačení. V současné době se však stále hledá takový model, který by především pomohl dítěti při návratu do lidské komunity.¹³

---

¹¹ Srov. Vocilka, M. **Dětské domovy v České republice I**. Praha: MŠMT, 1999, str. 23.

¹² Srov. Tamtéž, s. 24.

¹³ Srov. Tamtéž, s. 25.

1.2 Funkce dětských domovů

Dětský domov pečuje o děti podle jejich individuálních potřeb. Ve vztahu k dětem plní zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální. Dětský domov zajišťuje péči o děti, které sem byly umístěny z vážných sociálních nebo výchovných důvodů. (Příčinou umístění ze sociálních důvodů může být např. úmrtí jednoho z rodičů, dlouhodobá nemoc matky, nepravidelné směny rodičů aj.) K umístění dětí z výchovných důvodů dochází na základě soudního rozhodnutí o ústavní výchově a na základě předběžného opatření.¹⁴

[Jednou z hlavních funkcí dětského domova by, dle mého názoru, mělo být zajištění vhodného prostředí pro výchovu, které by se mělo podobat prostředí běžné rodiny. Dětský domov by měl dítěti mimo materiální zajištění – viz níže – zajistit také rozvoj po stránce citové, komunikační a měl by dítě od počátku připravovat na běžný život po ukončení ústavní výchovy. Tzn. seznamovat ho se vším, co jej může potkat – problémy se sehnáním bydlení, zaměstnání... dítě by mělo být učeno soběstačnosti, aby se po ukončení ústavní výchovy dokázalo o sobě postarat, zabezpečit si základní potřeby pro běžný život.]

Dětem v ústavní výchově je poskytováno plné přímé zaopatření a to:

- stravování, ubytování a ošacení,
- učební potřeby a pomůcky,
- úhrada nezbytně nutných nákladů na vzdělání,
- úhrada nákladů na zdravotní péči, léčiva a zdravotnické prostředky, které nejsou hrazeny ze zdravotního pojištění, pokud nebyla péče vyžádána osobami zodpovědnými za výchovu,
- kapesné, osobní dary a věcná pomoc při odchodu zletilých ze zařízení,
- úhrada nákladů na dopravu do sídla školy.¹⁵

Dětem v ústavní výchově mohou být podle rozhodnutí ředitele dále hrazeny:

- potřeby pro využití volného času a rekreaci,
- náklady na kulturní, uměleckou, sportovní a oddechovou činnost,

¹⁴ Srov. Vocilka, M. **Dětské domovy v České republice I**. Praha: MŠMT, 1999, str. 10.

¹⁵ § 2 odst. 8 zákona č. 109/2002 Sb. *Zákon o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů* [online].

- náklady na soutěžní akce, rekreace,
- náklady na dopravu k osobám odpovědným za výchovu.¹⁶

2 DÍTĚ V DĚTSKÉM DOMOVĚ

V dnešní době se velmi často mluví o rodičích, kteří nejsou schopni vychovávat své vlastní děti. Jedná se především o rodiče nezvládající svou základní rodičovskou zodpovědnost, rodiče, kteří z nejrůznějších důvodů nezvládají rodičovskou roli. Mezi tyto patří rodiče s fyzickou či duševní nemocí, rodiče opakovaně se objevující ve výkonu trestu odnětí svobody a v posledních letech stále častěji rodiče, u kterých se objevilo a přetrvává nejrůznější patologické jednání či chování. A právě děti těchto rodičů se největší měrou podílejí na celkovém počtu dětí v ústavní výchově, hlavně tedy v dětských domovech.

Svobodové a Zieglerová ukazují následující přehled 6 nejčastějších důvodů umístění dítěte do ústavní výchovy:

- nezvládnutá výchova
- zanedbávání, zneužívání a týrání dětí
- trestná činnost rodičů
- alkoholismus rodičů a závislost na jiných návykových látkách
- nízká sociální úroveň rodiny
- prostituce matky.¹⁷

*Nezvládnutá výchova*¹⁸

V posledních letech se stále častěji objevuje jako jedna z hlavních příčin umístění dítěte do dětského domova právě nezvládnutá výchova rodičů. Nejčastěji

¹⁶ § 2 odst. 8 zákona č. 109/2002 Sb *Zákon o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů* [online].

¹⁷ Srov. Svobodová, M., aj. Zpráva o stávajícím stavu náhradní výchovné péče o děti a mládež bez rodinného zázemí v České republice. Praha, 2002, s. 9.

¹⁸ Srov. Vocilka, M. *Dětské domovy v České republice I*. Praha: MŠMT, 1999, str. 28.

se jedná o děti z rodin s nižší a průměrnou sociální úrovní, ale stále více přibývá dětí z velmi dobře situovaných rodin. Tento fakt je zapříčiněn především tím, že rodiče jsou stále více pohlcováni svými podnikatelskými aktivitami a budováním vlastní kariéry, čímž jim nezbývá téměř žádný čas na to, aby se věnovali svým dětem. Rodiče se dítěti začnou často věnovat až v době, kdy se u dítěte objeví známky asociálního nebo antisociálního chování, tedy v době, kdy je již na výchovu pozdě. Z těchto důvodů volí rodiče možnost umístit dítě do dětského domova, kde zodpovědnost za dítě přebírají vychovatelé.

Zanedbávání, zneužívání a týraní dětí¹⁹

Druhým, velice závažným důvodem umístění dítěte do dětského domova je dle zneužívání a týraní dítěte, které lze definovat jako takový projev chování rodičů nebo jiných osob, které dítěti duševně či tělesně poškozuje.

Zneužívané nebo týrané dítě nemusí být nijak nápadné. Většinou je tiché, malátné, apatické a bez zájmu o jakoukoliv aktivitu. Na straně druhé mohou upoutávat pozornost nejistotou, zvýšenou úzkostí a strachem z jakéhokoliv kontaktu, který mohou prožívat jako ohrožující.

Důsledkem týraní a zneužívání dítěte je, že jeho výchova a vývoj jsou značně ohroženy. V tomto případě je třeba dítě urychleně z patologického prostředí odejmout. V mnohých případech však veřejnost nechce spolupracovat na odhalení týraní nebo zneužívání dítěte a tak je mnoho těchto případů drženo v tajnosti.

Trestná činnost rodičů²⁰

Třetím z důvodů, pro který se dítě často dostane do dětského domova je trestná činnost rodičů. Zejména se jedná o opakovanou trestnou činnost jednoho nebo obou rodičů. Z důvodů páchaní trestné činnosti dochází k umístění pachatele – rodiče – do nápravného výchovného zařízení a v důsledku toho pak velmi často dochází k rozpadu rodiny a citovému strádání dítěte.

---

¹⁹ Srov. Vocilka, M. **Dětské domovy v České republice I**. Praha: MŠMT, 1999, str. 28.

²⁰ Srov. Vocilka, M. **Dětské domovy v České republice I**. Praha: MŠMT, 1999, str. 29.

Trestná činnost rodičů má velice negativní vliv na rozvoj osobnosti jejich dětí. Nejvíce je ohrožen morální vývoj dětí, protože se pro ně negativní chování rodičů stává vzorem a dítě se tak připravuje na dráhu delikvence. V některých případech se dítě dokonce stává spolupachatelem trestného činu např. krádeže.

Opakovaný pobyt rodičů ve vězení způsobuje problémy, které se týkají zejména materiálního a hmotného zabezpečení rodiny. Z těchto velice závažných důvodů vyplývá, že dítě nemůže nadále setrvat v tomto nevhodném patologickém prostředí a musí z něj být odebráno.

Alkoholismus rodičů a závislost na jiných návykových látkách

Alkoholismus patří společně se zneužíváním dalších návykových látek na čtvrté místo co do počtu dětí umístěných do ústavní výchovy právě z tohoto důvodu.

Možné problémy v chování dětí rodičů závislých na alkoholu mohou být často interpretovány jako přetrvávající, ne zcela přiměřené obranné reakce. Zvýšená agresivita, kterou lze někdy u nich pozorovat, může být výsledkem nápodoby chování rodiče-alkoholika. Rodič není přijatelným modelem, a pokud se s ním dítě identifikuje, jeho chování bude zdrojem mnoha sociálních problémů. Na druhé straně dochází k narušení vztahu mezi otcem-alkoholikem a dětmi, které jej přestávají respektovat, protože je jeho chování děsí (agresivní alkoholik, jenž bije matku, rozbíjí nábytek apod.), nebo vyvolává jejich odpor.²¹

Nízká sociální úroveň rodiny²²

Stále více přibývá rodin, kdy příčinu umístění dítěte do dětského domova tvoří nízká sociální úroveň rodiny. Příčinou nižší sociální úrovně rodiny může být rozpad rodiny, její nefunkčnost, ekonomické problémy, aj.

Rodiny s nízkou sociální úrovní mají vliv na rozvoj a výchovu dítěte, protože nedostatečné hmotné zabezpečení způsobuje fyzické oslabení a psychické zanedbání. Také socializace těchto dětí bývá mnohem obtížnější, jejich sexuální

---

²¹ Srov. Vágnerová, M. **Psychopatologie pro pomáhající profese**. Praha: Portál, 1999, s. 294.

²² Srov. Vocilka, M. **Dětské domovy v České republice I**. Praha: MŠMT, 1999, str. 29.

život, volba povolání a pracovní zapojení jsou méně uspokojivé. Poruchy se objevují též v emočních oblastech dítěte.

Výskyt případů rodin s nízkou sociální úrovní zapříčiňující umístění dítěte do dětského domova se v současné době s rozvojem společnosti snižuje. Většinou se jedná o romské rodiny a rodiče-alkoholiky. Nízká sociální úroveň převážně tvoří sekundární, tedy druhotnou, příčinu vyplývající z alkoholismu nebo trestné činnosti rodičů.

*Prostituce matky*²³

Prostituce, (z latinského slova prostituere – veřejně vystavovat), je institucionalizovaná forma poskytování sexuálního styku za úplatu. Průvodním projevem prostituce je promiskuita a častým důsledkem je plná identifikace s rolí a profesionalizace.

Prostitutkami se často stávají dívky, které utekly z dětského domova nebo výchovného ústavu. Stávají se jimi i dívky z nefunkčních rodin, často v důsledku týrání a zneužívání. Prostituce se pro dívku stává mechanismem úniku a přináší jim pocit úlevy.

V případě prostituce související s umístěním dítěte do dětského domova právě z důvodu prostituce rodičů, se jedná o prostituci pouliční nebo provozovanou v zahraničí. Pouliční prostituce je většinou provozována během noci, matka tedy obvykle celý den prospí a dítě se stává bezprizorní. V některých případech si matka vodí klienty do bytu a dítě se stává svědkem její prostituce, což v žádném případě nepřispívá k jeho zdárnému psychickému a morálnímu vývoji. Pokud matka provozuje prostituci v zahraničí, není možné, aby měla dítě s sebou a věnovala se jeho péči a výchově. V případě, že otec situaci v rodině nezvládne, dochází k odebrání dítěte a jeho umístění v některé z forem náhradní rodinné péče, nejčastěji v dětském domově.

---

²³ Srov. Vocilka, M. **Dětské domovy v České republice I**. Praha: MŠMT, 1999, str. 27.

2.1 Podmínky citového vývoje

...Nyní se vypravíme tam, kde děti žijí sice mezi lidmi, kteří o ně pečují, ale přitom v poněkud velice zvláštních životních podmínkách. Máme tu na mysli především dětské ústavy, nalezince, sirotčince, nemocnice, až po moderní kojenecké ústavy a dětské domovy. V takových podmínkách žije hodně dětí. ... Děti tu mají střechu nad hlavou, bydlí v teple, dostává se jim náležitého ošetření, mají dost potravy. Nemají tu ovšem to, čemu se lidově říká láska mateřská.²⁴

Častým problémem v prvním období po umístění dítěte v dětském domově bývá především překonávání adaptačních obtíží. Odloučení od rodiny představuje vážný zásah do vývoje dítěte a děti je prožívají různě: nepřiměřeně reagují na výchovné požadavky dospělých, bývají nedůvěřivé a nedokáží akceptovat zájmy a potřeby ostatních.

V oblasti citů lze u dětí v ústavní výchově pozorovat citovou ambivalenci, která je provázená střídáním nálad, nadměrnou lítostivostí, plačtivostí, neklidem, úzkostí nebo naopak vzdorovitostí až agresivitou. Děti mají většinou vlastní rodiče a umístění do dětského domova považují za nespravedlivé odloučení od rodiny, za trest a omezení své volnosti. Proto je důležité vzbudit u těchto dětí důvěru a vést je k přesvědčení, že se jim v novém prostředí dostane porozumění a pomoci. Zároveň však dětský domov podporuje spolupráci s rodinami, které projevují zájem a snahu o zlepšení výchovných podmínek.²⁵

Pro oblast volní bývá charakteristický nedostatek adekvátní samostatnosti a vytrvalosti. Zejména zpočátku činí dětem obtíže zapojení do činnosti, sebeobsluha a pravidelné plnění školních povinností. Z těchto důvodů je velice důležité zjistit nejprve příčiny a projevy tohoto zaostávání a podle toho stanovit, zda je náprava možná běžnými výchovnými metodami nebo zda vyžaduje spolupráci specializovaného pracoviště (např. pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče pro děti a mládež, atd.).²⁶

---

²⁴ Matějček, Z., Langmeier, J. **Výpravy za člověkem**. Praha: Odeon, 1981, s. 86.

²⁵ Vocilka, M. **Dětské domovy v České republice I**. Praha: MŠMT, 1999, str. 12.

²⁶ Srov. Tamtéž, s. 12.

Proces, kterým dítě bez rodinného zázemí prochází nese svá úskalí. Pobyt dítěte v ústavu od narození nebo raného dětství přináší následující úskalí:²⁷

- Dítě tráví první etapu života v kojeneckém ústavu. Život dítěte v kojeneckém ústavu a dětském domově pro děti do tří let saturuje především biologické potřeby. *Citové ladění, bezpečí, smysluplnost okolního světa, pozornost atd. jsou omezené nebo žádné.*
- Následky zůstávají dítěti v podobě deprivace a jejích projevů na celý život. *Typické je celkové opožďování psychomotorického vývoje, nápadná je povrchnost a nediferencovanost citů, poruchy chování, obtíže v sociálním začlenění ad.*
- Jakkoliv je život v dětském domově pro děti do tří let značně omezený proti rodině, dítě si zde zvyká, fixuje si pracovníky, zná prostředí ústavu, navazuje kontakty s vrstevníky. Pokud se nepodaří zajistit náhradní rodinnou péči, *dítě je přeřazeno do dětského domova. Je nuceno si zvykat na nové prostředí, nové lidi, také na nový režim, povinnosti. Nadále se prohlubuje deprivanční syndrom.*
- *Při nástupu do školy se již často výrazně projevují následky ústavní výchovy: poruchy chování, citová vyprahlost, minimální motivace k učení a zájmům.* Vede to mimo jiné k obtížím ve škole, zařazení do zvláštní školy je výrazně častější než u běžné populace.
- *V průběhu školní docházky se vzhledem k potřebě zvláštní školy dítě v některých případech přeřazuje do jiného typu ústavu (dříve zvláštní škola internátní, nyní dětský domov se speciální školou). Dítě je opět nuceno si zvykat na nové prostředí.*
- V dětském domově se dítě setkává s velkým počtem pracovníků, *skutečné citové zázemí a soukromí mu chybí.*
- Genetický vklad, následky utrpení z raného dětství a deprivace jako následek života v ústavu vedou k vědecky popsáním následkům, např.:

---

²⁷ Svobodová, M., aj. *Zpráva o stávajícím stavu náhradní výchovné péče o děti a mládež bez rodinného zázemí v České republice.* Praha, 2002, s. 42 – 44.

- *opoždění ústavních dětí je nerovnoměrné, nejtěžší je v oblasti rozvoje řeči a intelektu a v oblasti sociálního chování. Ústavní děti se odlišují narušeným postojem k lidem a věcem. Jsou pasivní, bez iniciativy, podrážděné nebo úzkostně reagují na každou změnu.*
- *Dítě má problémy ve škole, projevy deprivace jsou někdy tak výrazné, že je dítě diagnostikováno jako mentálně retardované a je zbytečně umístěno do ústavu sociální péče.*
- *Další vzdělání je dáno spíš rozhodnutím ředitele ústavu než přáním dítěte. Děti jsou poměrně často umisťovány do odborných učilišť s internátem, opět mění prostředí a vazby. V internátu je sepětí pracovníků a dětí o další stupeň volnější, dítě žije již pouze ve vztahové síti vrstevníků. Blízký dospělý prakticky není k dispozici.*
- *Neúspěch v učilišti navozuje problém, co s dítětem, když nechodí do školy. Řešením často je přerazení do výchovného ústavu, který má učiliště v budově.*
- *Když má dítě problémy s chováním, někdy tak výrazné, že ve skupině ohrožuje ostatní, řešením bývá pobyt v psychiatrické léčebně, někdy i dlouhodobý. V konkrétní dětské psychiatrické léčebně má nařízenou ústavní výchovu 70% dětských pacientů psychiatrických léčen bez skutečné psychiatrické diagnózy.*
- *Problémy v chování vedou často k opětovné diagnostice a přerazení dítěte do výchovných ústavů.*
- *Zvláštní fenomén života dětí v ústavních zařízeních jsou útky. Děti utíkají z ústavů často, menší procento tvoří útky z dětských domovů, vysoké procento útékovosti je u výchovných ústavů. Část dětí z výchovných ústavů tráví na útěku měsíce i roky, na útěku žijí mimo jakékoliv struktury, nemají doklady, nemají peníze, tato skupina se projevuje vysokou kriminalitou, zneužíváním návykových látek, prostitucí.*
- *Ústavní výchova končí v 18 letech, výjimečně v 19 letech. Problém odchodu dětí nebyl donedávna řešen vůbec. V posledních letech vzniká síť následné péče v podobě rezidenčních zařízení, domů na půli cesty,*

iniciativu projevují také někteří ředitelé domovů, kteří hledají byty, staví pokoje v půdních vestavbách a podobně. *Problém nespočívá pouze v bytové otázce. Dítě v běžné rodině má nadále podporu jak materiální, tak citovou i výchovnou. Deprivované dítě z ústavu potřebuje podporu několikanásobně větší, zákonem však tato podpora není nijak garantována.*

- Do popsaného průběhu života dětí v ústavní výchově vstupují děti v jakémkoliv věku. Pokud se vstup do ústavní výchovy odehrává po předchozím selhání rodiny, liší se průběh pouze svým začátkem. Tento moment však považujeme za mimořádně významný.

2.2 Náročnost vstupu do dospělosti z hlediska dětí z DD

V současné době je velice mnoho dětí, které jsou v dětských domovech a nyní pro ně nastalo období, kdy dospěly do takového věku, ve kterém mají dětský domov opustit. Pokud do tohoto věku dospěje dítě v rodině ví, že má v rodičích jistou oporu, kteří mu pomohou „postavit se na vlastní nohy“. Ovšem dítě v dětském domově je zvyklé na úplně jiný režim – všeho se mu dostává, téměř nic nemusí dělat. To nejdůležitější ale je, že většina těchto dětí nemá po ukončení pobytu v ústavní výchově kam jít, nemá, či spíše neví na koho se má obrátit o radu, pomoc.

Popela uvádí, že dětské domovy nemohou v žádném případě plnohodnotně zastoupit rodinu. V důsledku toho mladí lidé, kteří po dosažení plnoletosti ústavu opouštějí, velmi často končí jako bezdomovci. Proč? Zejména proto, že se o sebe neumějí postarat. V ústavech je o ně dokonale pečováno – mají navařeno, vypráno, dostávají kapesné, nemusejí se téměř o nic starat... Odchod z ústavu je pro tyto děti tedy velice obtížný. Takřka ze dne na den se ocitnou v tvrdém světě dospělých, kde se o sebe musí postarat sami – sami si musejí sehnat práci, platit nájem, vařit si, prát si. Právě pro děti z dětských domovů vznikají v posledních letech nové ubytovací kapacity v podobě domů na půli cesty, startovacích bytů.²⁸

---

²⁸ Popela, L. *Dům na půli cesty* [on-line]. Dostupné na Internetu: <<http://www.rodina.cz/clanek3533.htm>>. [2004-11-04].

2.3 Rozvoj lidského potenciálu v rámci ústavní výchovy

Z hlediska zájmu společnosti se absolvent systému náhradní výchovné péče stává „produktem“. Dítě bez rodinného zázemí dosáhne zletilosti, formální dospělosti a společnost očekává, že se stane produktivním občanem s předpokládaným lidským kapitálem. Lidský potenciál vysvětluje Svobodová jako předpoklady člověka k činnostem, které realizuje ve všech svých základních sociálně-ekonomických funkcích: ve funkci občana, člena rodiny, pracovníka, spotřebitele a vlastníka.²⁹

U kategorie lidského potenciálu uvádí Svobodová následující složky a jejich charakteristiky na dětech v ústavní výchově:³⁰

- a) *Potenciál zdraví* – zdravotní péče je jistě srovnatelná s péčí o dítě v rodině. Chybí individuální zájem na řešení trvalejších zdravotních komplikací nebo postižení. ... Deprivační syndrom bývá příčinou snížení mentálních schopností dítěte nebo závažnějších poruch chování, dětské domovy v těchto případech nemohou vzhledem ke svým možnostem poskytnout zvláštní péči a dítě je přeřazeno do ústavu sociální péče nebo dlouhodobě hospitalizováno ve zdravotnickém zařízení.
- b) *Potenciál poznatkový a dovednostní* – volba povolání je zvláště ve výchovných ústavech minimální. Motivace ke vzdělání minimální. Uplatnění dětí vyučených v ústavu v daném oboru minimální až nulové. Dosažená míra potenciálu ve velkém měřítku nestačí pro zařazení dítěte do běžné společnosti. Děti dosahují středoškolského nebo vysokoškolského vzdělání výjimečně. ... Podle údajů domů na půli cesty, není 90% dětí schopno přes podporu těchto zařízení v prvním roce po odchodu z ústavu udržet zaměstnání déle než několik týdnů.
- c) *Potenciál hodnotově orientační* – deprivované dítě projevuje snahu o snadné a rychlé uspokojení potřeb, především jídla, oblečení, vnějších znaků společenské prestiže. Vlivem nízkého stupně rozvoje morálního potenciálu a

---

²⁹ Svobodová, M., aj. Zpráva o stávajícím stavu náhradní výchovné péče o děti a mládež bez rodinného zázemí v České republice. Praha, 2002, s. 50.

³⁰ Tamtéž, s. 50 – 51.

potenciálu sociálněparticipačního se uspokojování potřeb odehrává bez ohledu na společenskou normu. Výzkumy dalšího života ústavních dětí ukazují na vysokou míru kriminality včetně recidivy.

- d) *Potenciál sociálněparticipační* – motivace k sociální participaci je nízká. Nízká úroveň potenciálu se projevuje ve vážných obtížích při zakládání vlastní rodiny, péči o děti. Děti dětí z ústavu se stávají ve významné míře opět dětmi ústavů. Nepřítomnost odpovědnosti za celek se projevuje v nízké identifikaci se společenskými normami a snadné cestě ke kriminalitě.
- e) *Potenciál volní* – nízká úroveň potenciálu se projevuje v nízké schopnosti zvládat nároky života v otevřené demokratické společnosti. Významná je neschopnost zařazení se do zaměstnání a dlouhodobého udržení na trhu práce. Společensky se projevuje v častém bezdomovectví, kriminalitě, dlouhodobé nezaměstnanosti, tendenci k závislému chování (alkohol, drogy, gamblerství).

3 PROBLÉMY MLADÝCH LIDÍ OPUŠTĚJÍCÍ DĚTSKÉ DOMOVY

Mladý člověk odchází z dětského domova nejčastěji v 18 letech, tedy v období adolescence. Jak uvádí Langmeier³¹ mezi hlavní úkoly tohoto období patří zejména uvolnění z přílišné závislosti na rodičích a na druhé straně navazování diferencovanějších a významnějších vztahů k vrstevníkům obojího pohlaví. I když proces stálého osamostatňování a rozšiřování a rozrůžňování sociálních vztahů je základním pochodem, který začíná od útlého dětství a pokračuje i v dospělosti, přece jen je období dospívání v tomto směru klíčové a rozhodující pro uspokojivé převzetí pozdějších základních rolí manželských a rodičovských. Ovšem dítě v dětském domově těžko dotváří vztahy mezi ním a rodiči. Velmi často o nich ví velice málo a v kontaktu s nimi je ještě méně. Dítě v běžné rodině má nadále podporu jak materiální, tak citovou i výchovnou. Avšak dítě z dětského domova nemá podporu ze strany rodiny téměř žádnou, přitom ji potřebuje

---

³¹ Langmeier, J., Krejčířová, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 1998, s. 149.

několikanásobně větší. Zákonem však tato podpora není nijak garantována. Dítě z dětského domova je sice teoreticky připravené na život po opuštění dětského domova, ovšem praktickou zkušenost nemá téměř žádnou.

3.1 Psychická deprivace

Svobodová uvádí analýzu následků ústavní náhradní péče na psychiku dítěte a prognózu do budoucího života, která zahrnuje tyto body, týkající se psychické deprivace u dětí z ústavní výchovy:³²

- a) Ústavní výchova jako součást náhradní péče vykazuje řadu rysů, které přes veškeré vynaložené prostředky, materiální úroveň a odbornost i snahu pracovníků nutně vedou k dlouhodobému deficitu v uspokojování potřeb dítěte a tím k deprivaci.
- b) Psychická deprivace je psychický stav vzniklý následkem takových životních situací, kdy subjektu není dána příležitost uspokojovat některé základní lidské potřeby v dostačující míře po dosti dlouhou dobu.
- c) Psychická deprivace je závažné narušení vývoje dítěte, které může postihnout všechny složky osobnosti a chování a má velmi rozmanité klinické projevy: neurotické poruchy, depresivní rozlady, závady chování, apatickou otupělost. Chybějící vztahy a modely chování v rodině a širší společnosti minimalizují příležitosti pro rozvoj osobní iniciativy a zodpovědnosti, tato nesamostatnost a anonymita vedou k různým selháním v sociálním začlenění do společnosti.

Jak uvádí Matějček, docent Langmeier odvodil představu pěti základních psychických potřeb a z nich učinil páteř teorie psychické deprivace. Tak, jako existují životně důležité potřeby biologické (...), které musí být plně uspokojeny..., jsou tu i základní životně důležité potřeby psychické, které musí být náležitě a v pravý čas uspokojovány, má-li se dítě vyvíjet v osobnost psychicky zdravou a zdatnou. Mezi tyto potřeby patří:³³

---

³² Svobodová, M., aj. *Zpráva o stávajícím stavu náhradní výchovné péče o děti a mládež bez rodinného zázemí v České republice*. Praha, 2002, s. 48 - 49.

³³ Matějček, Z. *Co děti nejvíce potřebují*. Praha: Portál, 2003, s. 37 – 38.

a) *Potřeba určitého množství, kvality a proměnlivosti vnějších podnětů*

Takovým přívodem podnětů se organismu umožňuje, aby se „naladil“ na žádoucí úroveň aktivity. Pro člověka to znamená, že se nebude nudit ani že nebude soustavně podněty přetěžován.

b) *Potřeba určité stálosti, řádu a smyslu v podnětech*

Říkáme tomu „smysluplný svět“. Naplnění této potřeby umožňuje, aby se z podnětů, které k nám prostřednictvím všech našich smyslů přicházejí, staly zkušenosti, poznatky a pracovní strategie. Kdybychom totiž všechno dění ve svém okolí vnímali jen jako náhodné, vznikl by z toho chaos a ničemu bychom se nemohli naučit. Jde tedy o základní potřebu umožňující učení.

c) *Potřeba prvotních citových a sociálních vztahů, tj. vztahů k osobám prvotních vychovatelů*

... Náležitě uspokojení této potřeby přináší dítěti pocit životní jistoty a je podmínkou pro žádoucí vnitřní uspořádání jeho osobnosti.

d) *Potřeba identity, tj. potřeba společenského uplatnění a společenské hodnoty*

Z náležitého uspokojení této potřeby vychází zdravé vědomí vlastního já. Toto vědomí pak je dále podmínkou pro to, aby si člověk mohl na své vývojové dráze osvojit užitečné společenské role a stanovit si hodnotné cíle pro svá snažení.

e) *Potřeba otevřené budoucnosti neboli potřeba životní perspektivy*

Uspokojování této potřeby dává lidskému životu časové rozpětí, což...znamená rozpětí mezi otevřeností a uzavřeností osudu, mezi nadějí a beznadějí, mezi životním rozletem a zoufalstvím.

3.2 Hospitalizmus

Matoušek uvádí, že nejzávažnějším rizikem dlouhodobého pobytu v ústavu je právě hospitalizmus, tedy stav dobré adaptace na umělé ústavní podmínky doprovázený snižující se schopností adaptace na neústavní „civilní“ život. V ústavu mívá klient plné zaopatření, někdo pro něj vaří, někdo se stará o

jeho finance, někdo topí, někdo mu organizuje práci, někdo vytváří příležitosti k mimopracovním aktivitám, někdo mu pere, někdo žehlí, někdo obstarává předměty potřebné k životu (...). Klient se stýká s omezeným počtem spoluobytel ústavu a s obvykle nepočetným týmem profesionálů. Pohybuje se v omezeném prostoru ústavu a jeho blízkého okolí. Je samozřejmě snazší orientovat se v tomto redukováném světě s redukovánými odpovědnostmi, než v komplexním, nepřehledném vnějším světě.³⁴

Vylíčení osudu ústavních dětí by bylo jednostranně zkreslené a nespravedlivé, kdyby na závěr nebylo připomenuto, že přes všechny nedostatky jsou kojenecké ústavy a dětské domovy stále nezbytnými zařízeními, která často doslova zachraňují životy mnoha dětí.

... Ústavy se však nehodí pro trvalý pobyt dítěte od útlého věku do dospělosti; nemohou za běžných podmínek nahradit rodinu, na kterou má každé dítě právo. Mohou však poskytnout útulek dítěti, které z jakýchkoliv důvodů ztratilo rodinnou péči a potřebuje dočasnou péči náhradní, dítěti, jehož rodiče jsou delší dobu nemocní nebo které je ve vlastní špatné rodině ohroženo apod. A mohou se stát i skutečným domovem pro děti už dospívající, které by si těžko zvykaly v cizí rodině. Mnohé ústavy pak samy vyhledávají nejvhodnější další náhradní rodinnou péči a usilují o to, aby ústavní pobyt nebyl příliš dlouhý. Nesmíme však ani přehlížet skutečnost, že ústavy se dále mění, zdokonalují a reformují *[doucejme, že je tomu tak proto, aby bylo dítěti co nejvíce nahrazeno rodinné prostředí]*.³⁵

4 SOCIÁLNÍ PRÁCE A MÉDIA³⁶

Masová média, též hromadné sdělovací prostředky, se stala vlivnou součástí moderní společnosti a sociální pracovníci by to měli zohlednit ve způsobu své práce.

---

³⁴ Matoušek, O. *Ústavní péče*. Praha: SLON, 1999, s. 118.

³⁵ Matějček, Z., Langmeier, J. *Výpravy za člověkem*. Praha: Odeon, 1981, s. 112.

³⁶ Šveřepa, M. *Sociální práce a média*. In Sociální práce, Brno: AVSP, 2005, s. 111.

Média ovlivňují celkové uspořádání společnosti, dokáží přimět sociální instituce ke změně chování, formují veřejné mínění, posilují informovanost a vzdělanost svého publika, rozvíjejí nebo rozvracejí společenský konsenzus, a přímo či nepřímo tak zasahují do mnoha oblastí, v nichž se sociální pracovníci pohybují.

Většina lidí za celý svůj život nepřijde do přímého kontaktu se žádným sociálním pracovníkem či pracovnící a média jsou pro ni hlavním zdrojem informací o sociálních službách. Ve vztahu sociální práce a masových médií hraje významnou úlohu způsob, jakým je sociální práce v médiích zobrazována. Milan Šveřepa provedl výzkum několika českých deníků, ve kterých se zaměřil na následující okruhy: Jak často píše o sociální práci? Která témata z oblasti sociální práce zobrazují? Na co se v těchto zprávách primárně zaměřují, jaký je způsob nastolování těchto témat? V jakých rolích zde vystupují sociální pracovníci?

Tab. č. 1 – Tématická struktura článků o sociální práci (Mladá fronta Dnes, Právo, Lidové noviny – 1. 9. – 30. 11. 2003):³⁷

Téma*	Počet článků		
	MF Dnes	Právo	Lidové noviny
Soc. právní ochrana dětí	23	5	5
Linky důvěry	2	2	1
Zdravotně postižení	4	1	3
Domácí násilí	1	3	1
Sociální zabezpečení		1	

*vybrány jen okruhy dokreslující téma bakalářské práce

Z uvedeného přehledu lze vyčíst, že největší pozornost sledovaných médií získala ve sledovaném období otázka sociálně právní ochrany dětí, konkrétně případy porozvodových sporů o výchovu dětí a dětská prostituce. V tom lze nalézt podobnost se situací ve Velké Británii, kde je dětská problematika nejvíce pokrývaným tématem.

³⁷ Tamtéž, s. 117.

Ze sledovaných materiálů lze vyvodit tři základní způsoby nastolování témat vztahujících se k sociální práci:³⁸

- Informování primárně o jiné události, s níž sociální práce souvisí. Typickým příkladem je zpravodajství o sporech ve výchově dětí, o dětské prostituci. Sociální práce není ve většině zpráv, jež se jí týkají, není jejich hlavním obsahem, nýbrž doplňuje kontext.
- Materiály vzniklé jako reakce na public relations aktivity poskytovatelů sociálních služeb popisují úspěchy těchto organizací či jejich činnost a zpravidla jsou doplněny příběhem některého uživatele služeb.
- Zprávy o určitém způsobem výjimečných postupech sociálních pracovníků. Deníky informují o programech, které jsou jinde neobvyklé či nefungují tak, jak mají.

Ve zkoumaném vzorku se neobjevil žádný text, jehož autorem by byl sociální pracovník nebo sociální pracovníce vyjadřující se k tématům, k nimž má sociální práce co říct. V tomto je spatřován zásadní nedostatek současné české sociální práce, jež není schopna seznámit veřejnost se svými postoji a přístupy k aktuálním tématům.

---

³⁸ Šveřepa, M. **Sociální práce a média**. In Sociální práce, Brno: AVSP, 2005, s. 119.

Praktický vstup do problému

5 CÍL ŠETŘENÍ A STANOVENÍ HYPOTÉZ

Cílem šetření mé práce je zmapovat, jaké hlavní problémy dětských domovů jsou prezentovány v médiu v kontextu vnímání této problematiky ze strany klientů opouštějících dětské domovy. Zajímat se budu také o připravenost mladých lidí z dětských domovů na jejich samostatný život. Dále chci porovnat, jak se liší připravenost mladých lidí z dětských domovů na samostatný život ve srovnání s mladými lidmi obdobného věku.

Stanovení a zdůvodnění hypotéz

Hypotéza č. 1 (dále jen H1):

H1 DOMNÍVÁM SE, ŽE ČESKÁ MÉDIA INFORMUJÍ VE VELKÉ MÍŘE O PROBLÉMECH DĚTSKÝCH DOMOVŮ, ZEJMÉNA O NEPŘIPRAVENOSTI MLADÝCH LIDÍ NA SAMOSTATNÝ ŽIVOT.

Zdůvodnění:

Popela uvádí, že dětské domovy nemohou v žádném případě plnohodnotně zastoupit rodinu. V důsledku toho mladí lidé, kteří po dosažení plnoletosti ústavy opouštějí, velmi často končí jako bezdomovci. Proč? Zejména proto, že se o sebe neumějí postarat. V ústavech je o ně dokonale pečováno – mají navařeno, vypráno, dostávají kapesné, nemusejí se téměř o nic starat... Odchod z ústavu je pro tyto děti tedy velice obtížný. Takřka ze dne na den se ocitnou v tvrdém světě dospělých, kde se o sebe musí postarat sami – sami si musejí sehnat práci, platit nájem, vařit si, prát si.³⁹

[Ovšem dítě v dětském domově těžko dotváří vztahy mezi ním a rodiči. Velmi často o nich ví velice málo a v kontaktu s nimi je ještě méně. Dítě v běžné rodině má nadále podporu jak materiální, tak citovou i výchovnou. Avšak dítě

³⁹Popela, L. *Dům na půli cesty* [on-line]. Dostupné na Internetu: <<http://www.rodina.cz/clanek3533.htm>>. [2004-11-04].

z dětského domova nemá podporu ze strany rodiny téměř žádnou, přitom ji potřebuje několikanásobně větší. Zákonem však tato podpora není nijak garantována. *Dítě z dětského domova je sice teoreticky připravené na život po opuštění dětského domova, ovšem praktickou zkušenost nemá prakticky žádnou.]*

Hypotéza č. 2 (dále jen H2):

H2 DOMNÍVÁM SE, ŽE I PŘES URČITÁ ZLEPŠENÍ ÚSTAVNÍ VÝCHOVY BUDOU MLADÍ LIDÉ Z DĚTSKÝCH DOMOVŮ VYKAZOVAT PŘÍZNAKY HOSPITALIZMU A PSYCHICKÉ DEPRIVACE.

Zdůvodnění:

Svobodová uvádí tyto body, týkající se psychické deprivace u dětí z ústavní výchovy:⁴⁰

- a) Ústavní výchova jako součást náhradní péče vykazuje řadu rysů, které přes veškeré vynaložené prostředky, materiální úroveň a odbornost i snahu pracovníků nutně vedou k dlouhodobému deficitu v uspokojování potřeb dítěte a tím k deprivaci.
- b) Psychická deprivace je psychický stav vzniklý následkem takových životních situací, kdy subjektu není dána příležitost uspokojovat některé základní lidské potřeby v dostačující míře po dosti dlouhou dobu.
- c) Psychická deprivace je závažné narušení vývoje dítěte, které může postihnout všechny složky osobnosti a chování a má velmi rozmanité klinické projevy: neurotické poruchy, depresivní rozlady, závady chování, apatickou otupělost. Chybějící vztahy a modely chování v rodině a širší společnosti minimalizují příležitosti pro rozvoj osobní iniciativy a zodpovědnosti, tato nesamostatnost a anonymita vedou k různým selháním v sociálním začlenění do společnosti.

⁴⁰ Svobodová, M., aj. *Zpráva o stávajícím stavu náhradní výchovné péče o děti a mládež bez rodinného zázemí v České republice*. Praha, 2002, s. 48 - 49.

Matoušek uvádí, že nejzávažnějším rizikem dlouhodobého pobytu v ústavu je právě hospitalizmus, tedy stav dobré adaptace na umělé ústavní podmínky doprovázený snižující se schopností adaptace na neústavní „civilní“ život. V ústavu mívá klient plné zaopatření, někdo pro něj vaří, někdo se stará o jeho finance, někdo topí, někdo mu organizuje práci, někdo vytváří příležitosti k mimopracovním aktivitám, někdo mu pere, někdo žehlí, někdo obstarává předměty potřebné k životu (...).⁴¹

Hypotéza č. 3 (dále jen H3):

H3 DOMNÍVÁM SE, ŽE MLADÍ LIDÉ Z DĚTSKÝCH DOMOVŮ BUDOU HŮŘE PŘIPRAVENI NA SAMOSTATNÝ ŽIVOT NEŽ TI, KTERÍ OPOUŠTĚJÍ RODINU.

Zdůvodnění:

... Za kritický je logicky považován okamžik, kdy svěřenci opouštějí dětský domov... a snaží se do společnosti začlenit – hledají zaměstnání a bydlení, vytvářejí si nejrůznější sociální vazby a vstupují do široké škály nových mezilidských vztahů. Na tento moment nejsou ovšem ve srovnání s mladými lidmi pocházejících z funkčních rodin dostatečně připraveni, neboť jim chybí možnost osvojit si již od dětství množství sociálních kompetencí, bez nichž je velmi obtížné v občanském i soukromém životě uspět. Tyto kompetence získává člověk obvykle sociálním učením, tedy přejímáním a hodnocením sociálních rolí, které kolem sebe vidí. Jako příklad může sloužit známá skutečnost, že lidé, kteří prošli ústavní výchovou, mají problémy s navazováním a udržováním intimních vztahů popř. rodinných svazků, neboť jim chybí zkušenost z vlastního rodinného zázemí, kde se člověk obvykle učí, jak rodina funguje, jak se řeší nejrůznější problémové situace apod.⁴²

⁴¹ Matoušek, O. *Ústavní péče*. Praha: SLON, 1999, s. 118.

⁴² *Zpráva o analýze potřeb* [on-line], s. 3.

5.1 Výzkum

Šetření bylo započato studiem denního tisku, časopisů a dalších běžně dostupných médií a mapování četnosti výskytu článků, zabývajících se problematikou dětských domovů.

Analýzy dokumentů byly konfrontovány s výsledky výzkumu, prováděného v roce 2005 během mého působení na Vyšší odborné škole sociální v Prachaticích.

6 PREZENTACE VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ

6.1 Výsledky obsahové analýzy

Novinové a časopisecké články zabývající se problematikou ústavní výchovy se nejčastěji týkají dvou oblastí: život v dětském domově a opuštění dětského domova, samostatný život.

Z celkového počtu 8 článků je 5 článků z denního tisku, 3 články z časopisů. Novinové články pocházejí z Listů Prachaticka, Deníku Právo a z Mladé Fronty DNES, časopisecké články z časopisu Reflex, konkrétně z internetové podoby tohoto časopisu.

U všech článků jsem si nejprve všiml nadpisů, které znějí následovně: „Z děcáku do Matrixu“, „Děti jsou jako mucholapky“, „Cesta z dětského domova je těžká“, „Opouštějí děcák. Skončí na ulici?“, „Dítě patří do rodiny. V Česku do ústavu?“, „Pedagogové domovů: děti nejsou k půjčování“, „Přimknout se ke špatné partě bývá nejsnazším řešením“.

Analýza nadpisů

Všechny tyto nadpisy se vesměs zabývají tím, co čeká mladé lidi z dětských domovů po dosažení věku, kdy mají dětský domov opouštět. Poukazují na to, že život po ukončení ústavní výchovy je velice těžký a náročný. Z nadpisů je dále patrná kritika ústavního systému ČR. Poukazuje se zde na to, že v okolních státech jsou podporovány takové formy náhradní rodinné péče, kdy je dítě umístěno do rodiny, v krajním případě pak do dětského domova. Kritika se

zabývá také tím, jak je ústavní výchova drahá a pro děti nevhodná. Ve všech nadpisech se hovoří o dětech, které opouštějí dětský domov. Ve skutečnosti se však jedná o mladé lidi, kteří se mají postavit na vlastní nohy a žít samostatný život. Některé z nadpisů také poukazují na to, jak mladí lidé, kteří dětský domov opustí, většinou končí. Nadpisy hovoří o těchto variantách – „*ulice*“, „*Matrix*“ [*představme si svět plný nebezpečí, které skrývá samostatný život*] či špatná parta.

Analýza vlastních článků

U vlastních článků jsem si pak všiml toho, co mají společné. Téměř všechny články poukazují na to, že v ČR končí většina opuštěných dětí v dětských domovech nebo jiných zařízeních ústavní výchovy. Často se tak děje zbytečně. Autoři některých článků k tomuto dodávají, že argumentem politiků je to, že o osvojení a pěstounskou péči není zájem, proto končí většina dětí v ústavní výchově a také proto je proces osvojení tak zdlouhavý. Zde také autoři hovoří o tom, že problémy s opuštěním dětského domova přetrvávají i nadále, a že mnoho mladých lidí z dětských domovů má stále problémy s tím, začlenit se do společnosti, udržet si zaměstnání, platit potřebné výdaje (složenky, nájem...). Všichni autoři se však shodují na tom, že neustále platí tvrzení, které říká: „ústav nemůže nahradit rodinu.“

Velmi často se ve všech člancích objevují zmínky o tom, že klienti dětských domovů dostávají kapesné, ale v žádném případě s ním neumějí hospodařit. Většina z nich totiž celou částku utratí. V této souvislosti autoři článků hovoří také o tom, že tito lidé jsou od nástupu do dětského domova zvyklí na určitý komfort, který také vyžadují a očekávají v samostatném životě. Velmi často spoléhají na to, že za ně někdo všechny potřebné věci zařídí, že se nebudou muset o nic starat sami. Autoři většiny článků se shodují na tom, že v důsledku přecházejících charakteristik „*system ústavní výchovy velmi často vychovává nekompetentní a závislé mladé lidi.*“

Další problém, který je v člancích uveden se týká ukončení pobytu v dětském domově. Pobyt totiž většinou končí v 18 letech (pokud nedojde z nejrůznějších důvodů k prodloužení ústavní výchovy) a mladí lidé nemají kam

jít, nemají kde bydlet. Sám mladý člověk se chce (a většinou se tak i stane) vrátit k rodičům, i když vztahy s ní nebyly nejlepší, ale často jí rychle opouští a obrací se na charitativní organizace (ovšem v mnoha případech již bez financí, které dostane při odchodu z dětského domova).

V článcích je dále často zmiňována možnost ubytování v domech na půli cesty. Autoři však k tomuto řešení uvádějí, že pobyt v tomto zařízení je pouze krátkodobý a provizorní. Velmi často jsou uváděny podmínky, které musí mladý člověk splnit, aby mohl v zařízení typu dům na půli cesty zůstat.

Téměř ve všech analyzovaných článcích se objevují zmínky o vlastním životě v dětských domovech. Velmi často se zde objevuje srovnání dětských domovů zřizovaných kraji s dětskými domovy soukromými, kdy je jasně řečeno, že soukromé domovy jsou lepší již jen tím, že je v nich menší počet dětí, což usnadňuje takřka individuální přístup v téměř rodinném prostředí.

Autoři uvádějí, že s novým zákonem, který přišel s vybudováním tzv. rodinných buněk, došlo k určitým zlepšením ústavní výchovy. Dále poukazují na spolupráci dětských domovů s nejrůznějšími nadacemi a také na spolupráci mezi některými dětskými domovy. V textech se také často hovoří o volnočasových aktivitách se zdůrazněním zahraničních výletů či rekreací, které dětské domovy získávají právě od různých nadací a sponzorů.

V článcích jsou také často zmiňovány nové projekty, které mají mladým lidem z dětských domovů usnadnit samostatný život. Je paradoxní, že v jednom z článků se objevuje věta, která říká, že vznikají projekty, které dávají mladým lidem z dětských domovů peníze do začátku jejich samostatného života, ale hned ve větě následující upozorňuje na to, že mladí lidé z dětských domovů stále neumějí hospodařit s penězi, což ve výsledku znamená, že většinu peněz, které tyto mladí lidé dostanou, utratí za často zbytečné věci.

Někteří autoři se také zabývají kritikou toho, že někteří sociální pracovníci odebírají děti z rodiny automaticky (často stačí jen fakt, že již dříve bylo některému z členů rodiny dítě odebráno). Dále se v článcích velmi často objevují

statistiky porovnávající počet dětí v ústavních zařízeních v ČR a také srovnání se zahraničím.

Analýza fotografií

Téměř všechny články, které jsem si vybral pro svou analýzu, obsahují nejrůznější fotografie. Na těchto fotografiích se téměř vždy objevují děti, které objímají nejrůznější plyšové hračky. Často je vyobrazena návštěva slavné osobnosti v domově, která sem zavítala na návštěvu. Na většině fotografií se s dětmi objímá, chová je, hladí je *[dětí přeci potřebují pochovat, pohladit, jsou to přeci děti z dětských domovů, které nemají rodiče...]*. Snímky také často zachycují pouze jedno dítě, jako by jich v domově více nebylo. V neposlední řadě jsem si také všiml, jak se na fotografiích objevují pouze společenské místnosti s televizorem, jakoby se snad děti ani jinde nescházely.

Tabulka A

Charakterizovaná oblast	Rodinná zkušenost	Vzdělání	Sociální zázemí, sociální vztahy	Finanční a materiální situace
Prostředí, kde klient vyrůstal				
Ústavní výchova	Nulová	Ukončená ZŠ nebo ZvŠ; často dokončeno vyučení	Většinou žádné; vztahy většinou se sourozenci, kteří byli taktéž v ÚV; širší zázemí většinou nulové; neumí většinou navázat funkční vztahy	Přichází z prostředí materiálního „přepychu“; nemají materiální ani finanční zázemí; nejsou zvyklí hospodařit s penězi; závislí na dávkách; nezdrženlivé utrácení peněz
Dysfunkční rodina	Ano, často však nemusí být dobrá; znalost rodinných rolí	Velmi variabilní; ukončena ZŠ nebo ZvŠ v nižším ročníku nebo v současnosti studium na SŠ, SOU, OU apod.	Vztahy k rodině, sourozencům; vztahy ke kamarádům; zázemí v „partách“	Přichází často z prostředí materiální bída; nemají materiální ani finanční zázemí; závislí na dávkách; opatrování peněz někdy pochybnými cestami
Kombinované prostředí	Závisí na době, kterou dítě strávilo v rodině; nemusí být zkušenost dobrá; základní znalost rodinných rolí	Častěji ukončena ZŠ nebo ZvŠ v nižším ročníku; častěji nedokončeno vyučení nebo SŠ	Velmi variabilní; častější vazby na prarodiče než rodiče; zázemí v „partách“	Neumí hospodařit s penězi; často neschopnost platit povinné položky; závislí na dávkách; opatrování peněz pochybnými cestami

Tabulka B

Charakterizovaná oblast	Psychická situace	Orientace v „reálném světě“; sociální dovednosti	spolupráce
Prostředí, kde klient vyrůstal			
Ústavní výchova	Psychická deprivace; hospitalismus; nevyzrállost; malá motivace k řešení problémů; uzavřenost; výrazná nedůvěra v okolí i sebe sama	Nedostatečné soc. dovednosti; neschopnost orientovat a adaptovat se v nových situacích; nulová zodpovědnost za své jednání; atrofované volní i rozhodovací schopnosti; často nereálné cíle; nefunkční soc. návyky	Dům na ½ cesty je další ústav; pracovníci jsou zde bráni jako vychovatelé; přenášení zodpovědnosti na pracovníky; změna chování navozena spíše strachem z trestu než pochopením důsledků svých činů; snaha zavděčit se „vychovatelům“; snadná ovlivnitelnost ostatními klienty
Dysfunkční rodina	Subdeprivace, psychická labilita; nevyzrállost; psychická poranění z dětství, pocity viny	Orientace a adaptace na samostatný život většinou lepší; sociální dovednosti často na dobré úrovni, ale velmi závislé na původním rodinném prostředí; někdy patolog. soc. návyky	Dům na ½ cesty jsou často považovány za levnou ubytovnu či internát; neochota podřízovat se pravidlům zařízení; pracovník zařízení často brán za „kamaráda“ nebo „rodiče“; časté vymezování oproti klientům z ústavní výchovy
Kombinované prostředí	Velmi variabilní; psychická subdeprivace až deprivace; někdy hospitalismus; prožitek separace; nevyzrállost; nedůvěra; malá vůle a motivace	Variabilní; většinou nefunkční naučené chování a jednání; nerealistická očekávání; snaha rychle uspět za cenu i nelegálních činů; častá agrese při pocitu neúspěchu nebo odkládání dosažení cíle	Častá dezorientace v roli pracovníka domu na ½ cesty; porušování pravidel zařízení; četné manipulace; nedodržování dohod; snaha obcházet pravidla

Tabulka A a B⁴³ uvádí sociální charakteristiky klientů domů na půli cesty, které převážně tvoří mladí lidé z dětských domovů.

Šedivá uvádí charakteristiku mladých lidí, kteří pobývali v ústavní výchově celý život. Tito jedinci během svého života projdou vždy 4 a více zařízení. Projevy psychické deprivace... jsou u této skupiny klientů velmi často výrazné. V ústavu se dítěti dostává plného zaopatření z hlediska vaření, praní, financí apod. Život v dětském domově je poměrně jednotvárný, jednoznačně strukturovaný a organizovaný. Jedinci „někdo“ organizuje práci i volnočasové aktivity. Mladý člověk je navyklý na ústavní režim a ústavní zajištění. Sociální dovednosti, které se jedinec naučí, jsou vhodné a potřebné pro život v ústavu, ale často jsou tyto dovednosti pro život v běžné společnosti nepřijatelné a jedinec se také díky nim může ocitnout na okraji společnosti. ... Nedostatek sociálních

⁴³ Šedivá, P. *Domy na půli cesty* [on-line]. Dostupné na Internetu.

kontaktů a slabá výbava sociálními dovednostmi často působí, že se jedinec po opuštění ústavu ocitá na ulici a začíná se seznamovat s životním stylem bezdomovců a ostatních lidí žijících na okraji společnosti. ... Je to v praxi pozorovaný jev, že se tito klienti snadněji... stanou pasivními uživateli sociálních služeb nebo se zapojí do nelegálních aktivit.

Šedivá dále charakterizovala skupinu mladých lidí, kteří přicházejí do ústavní výchovy v období rané dospělosti z dysfunkční rodiny. O těchto klientech autorka říká, že jsou z hlediska připravenosti na samostatný život po stránce sociální nejlépe vybaveni. Jejich úroveň komunikačních a sociálních dovedností je často na velmi dobré úrovni. Po stránce psychické bývají labilní v důsledku dlouhodobého duševního zraňování a života v konfliktním prostředí.⁴⁴

Z tabulek A a B jasně vyplývá, že i pobyt dítěte v dysfunkční rodině pro něj znamená daleko lepší připravenost na samostatný život. Tito jedinci mají lepší představu o reálném světě, snáze navazují sociální kontakty, ve většině případech dosahují vyššího vzdělání.

6.2 Konfrontace analýz a provedeného výzkumu

Pro konfrontaci výsledků využiji několik závažných otázek, které byly formou dotazníku položeny mladým lidem v dětských domovech a zároveň kontrolní skupině, kterou tvořili studenti středních a vyšší odborné školy z Prachatic.

Tabulka č. 1 - Jak hospodaříte s kapesným, které dostáváte

Varianta odpovědi	Respondenti DD v číslech	Respondenti DD v %	Respondenti BP v číslech	Respondenti BP v %
Vše utratím	20	44	9	20
Vše spořím	0	0	1	2
Spořím i utratím	25	56	32	71
Nedostávám	0	0	3	7
Celkem	45	100	45	100

⁴⁴ Šedivá, P. *Domy na půli cesty* [on-line]. Dostupné na Internetu.

Jak z tabulky vyplývá, celých **44%** respondentů z dětských domovů uvedlo, že **celou částku** svého **kapesného utratí** a 56% z nich *část utratí a část spoří*. Ani jeden respondent nevedl, že by *celé kapesné spořil*. Zajímavé je, že 7% respondentů běžné populace kapesné vůbec nedostává.

Tabulka č. 2 - Jste v kontaktu se svými rodiči

Varianta odpovědi	Respondenti DD v číslech	Respondenti DD v %	Respondenti BP v číslech	Respondenti BP v %
Ano	31	69	44	98
Ne	14	31	1	2
Celkem	45	100	45	100

V kontaktu se svými rodiči je 98% respondentů z běžné populace a 69% respondentů z dětských domovů.

Respondenti měli dále blíže specifikovat, o jaký kontakt s rodiči se jedná. Respondenti z dětských domovů odpovídali následovně: *návštěvy rodičů v dětském domově nebo já doma* (17x), *telefonický kontakt* (10x), *prázdniny doma* (6x), *dopisní kontakt* (5x), *víkendy doma* (4x).

98% respondentů z běžné populace odpovědělo, že je v neustálém kontaktu se svými rodiči, protože s nimi žijí v jedné společné domácnosti. Pouze 2% respondentů odpovědělo, že žije pouze s jedním z rodičů.

Tabulka č. 3 - Jste v kontaktu s jinými příbuznými než s rodiči

Varianta odpovědi	Respondenti DD v číslech	Respondenti DD v %	Respondenti BP v číslech	Respondenti BP v %
Ne	3	5	0	0
Prarodiče	11	18	33	27
Sourozenci	33	54	37	29
Teta, strýc	10	16	31	25
Brat., sestřenice	3	5	23	19
Pěstouni	1	2	0	0
Celkem		100		100

Respondenti v této otázce odpovídali, zda jsou v kontaktu s jinými příbuznými než s rodiči.

5% respondentů z dětských domovů odpovědělo, že není v kontaktu s jinými příbuznými než s rodiči. Nejčastěji jsou tito respondenti v kontaktu se sourozenci [*většinou totiž žijí společně v dětském domově*], celkem 54% uvedlo, že je v kontaktu právě se svými sourozenci. S 18% následují prarodiče a s 16% tety a strýcové. 5% respondentů je v kontaktu se sestřenicemi a bratřenci a 2% respondentů odpovědělo, že je v kontaktu se svými pěstouny.

29% respondentů z běžné populace je v kontaktu se svými sourozenci. S 27% jsou na druhém místě prarodiče a s 25% tety a strýcové. 19% respondentů odpovědělo, že je v kontaktu s bratřenci a sestřenicemi.

Stejně výsledky lze pozorovat i v analyzovaných dokumentech, kdy kontakt s rodinou je pro většinu mladých lidí v dětských domovech prakticky nulový, opět zde odpadá možnost zisku rodičovských či rodinných rolí a vazeb.

Tabulka č. 3 - Jste o něco ochuzen, když žijete v dětském domově

Varianta odpovědi	Respondenti DD v číslech	Respondenti DD v %	Respondenti BP v číslech	Respondenti BP v %
Ano	25	56	0	0
Ne	20	44	0	0
Celkem	45	100	0	0

Respondenti zde uváděli následující odpovědi, o co jsou v dětském domově ochuzeni: *o volnost, svobodu* (8x), *o lásku rodičů* (6x), *o úplnou rodinu* (6x), *o city* (2x), *o možnost být se sourozenci* (1x), *o řádnou výchovu* (1x), *o maminku* (1x), *o kamarády* (1x), *o porozumění* (1x), *o pochopení* (1x), *nelze to ani vyjádřit* (1x).

Z odpovědí lze opět najít shodu ve výsledcích analýzy dokumentů. Této skupině schází rodinné zázemí, nemají se kam vrátit, pokud nastane v jejich životě nějaký problém (ztráta zaměstnání, ztráta bydlení...).

Tabulka č. 4 - Mění se podle vás péče vychovatelů/rodičů s tím, čím se blížíte tomu, že budete dětský domov/rodinu opouštět

Varianta	Respondenti	Respondenti	Respondenti	Respondenti
----------	-------------	-------------	-------------	-------------

odpovědi	DD v číslech	DD v %	BP v číslech	BP v %
Ne	10	22	9	20
Je to stále stejné	20	45	15	33
Ano	15	33	21	47
Celkem	45	100	45	100

33% respondentů z dětských domovů a 47% respondentů z běžné populace se naopak domnívá, že se péče vychovatelů či rodičů nějakým způsobem mění. Respondenti, kteří zvolili tuto variantu odpovědi měli dále specifikovat, jak se ona péče konkrétně mění.

Respondenti z dětských domovů uvedli následující specifikace odpovědi ano: *jednají s námi jako s dospělými* (4x), *více si spolu povídáme o tom, co nás čeká* (3x), *dávají nám více zodpovědnějších úkolů* (3x), *více se o nás starají* (2x), *přejí nám to* (2x), *postupně se nás zbavují* (1x).

Respondenti z běžné populace uvedli následující specifikace odpovědi ano: *učí mě větší zodpovědnosti a samostatnosti* (9x), *připravují mě na samostatný život* (5x), *rozmlouvají mi odchod z rodiny* (2x), *přestávají se o mě starat* (2x), *celkově se o mě více starají* (2x), *nezajímají se o mě* (1x).

Tabulka č. 26 - Po opuštění dětského domova/rodiny mě čeká

Varianta odpovědi	Respondenti DD v číslech	Respondenti DD v %	Respondenti BP v číslech	Respondenti BP v %
Bydlení	22	23	22	19
Zaměstnání	31	33	27	24
Vlastní rodina	9	9	6	5
Umět spořit	7	7	6	5
Vybavit domácnost	8	8	13	11
Další studium	1	1	6	5
Nový život	7	7	11	9
Jiné	12	12	26	22
Celkem		100		100

Do možnosti jiné jsem zařadil následující odpovědi respondentů z dětských domovů: závislost jen na sobě (4x), vyřídit si potřebné doklady (3x), umět vařit (2x), *založit rodinu, aby mé miminko neprožilo to, co já* (1x), *paní*

ředitelka nám najde práci a bydlení sama, nemusím se o nic starat (1x), *nechci skončit špatně, musím si dokázat, že nejsem holka z děčáku, která nic neumí* (1x).

Respondenti z běžné populace zvolili následující odpovědi, které jsem zařadil do skupiny jiné: zvládat krize (1x), zvládnout platit všechny potřebné poplatky (14x), starat se o zahradu (1x), uplatnit se v životě (1x), uživit sebe i rodinu (3x), partnerské soužití (4x), stěhování (2x).

Z výpovědí je patrné, že mladí lidé v dětských domovech jsou velmi často zvyklí na to, že všechny potřebné úkony za ně někdo vyřídí a oni se pak nemusejí o nic starat. Stejně závěry lze usuzovat z analyzovaných textů. Projev hospitalizmu tedy zcela jistě přetrvává.

7 VERIFIKACE HYPOTÉZ

Údajům uvedeným v předchozí kapitole bude přiřazen význam směřující k potvrzení či vyvrácení stanovených hypotéz (H1, H2, H3).

Legenda:

+	Hypotéza potvrzena
-	Hypotéza vyvrácena
±	Hypotéza nepotvrzena/nevyvrácena

H1 DOMNÍVÁM SE, ŽE ČESKÁ MÉDIA INFORMUJÍ VE VELKÉ MÍŘE O PROBLÉMECH DĚTSKÝCH DOMOVŮ, ZEJMÉNA O NEPŘIPRAVENOSTI MLADÝCH LIDÍ NA SAMOSTATNÝ ŽIVOT.

Domnívám se, že H1 byla potvrzena. Ke zkoumanému jevu jsem našel dostatek materiálů, které jsem mohl blíže analyzovat pro potřeby této práce. Z této skutečnosti vyplývá, že se o problematice dětských domovů píše poměrně často, a to v nejrůznějším tisku (denní tisk, časopisy, odborné sborníky).

Jak z předchozí kapitoly vyplývá, analyzované články potvrzují tvrzení hypotézy, že média informují velmi často o nepřipravenosti mladých lidí opouštějících dětské domovy na samostatný život.

Informovanost tištěných médií o problematice dětských domovů:	+
Informovanost ostatních médií o problematice dětských domovů:	+
Články obsahují negativa dětských domovů:	+
Články poukazují na problematiku nepřipravenosti na život:	+

Hypotéza H1 byla **potvrzena**

H2 DOMNÍVÁM SE, ŽE I PŘES URČITÁ ZLEPŠENÍ ÚSTAVNÍ VÝCHOVY BUDOU MLADÍ LIDÉ Z DĚTSKÝCH DOMOVŮ VYKAZOVAT PŘÍZNAKY HOSPITALIZMU A PSYCHICKÉ DEPRIVACE.

K hypotéze číslo 2 lze připojit odpovědi citované z provedeného výzkumu. Z nich vyplývá, že tato cílová skupina je hospitalizmem a psychickou deprivací zasažena. Ke stejnému zjištění došlo v analyzovaných textech, kdy se ve velkém množství článků hovoří právě o psychické deprivaci, jako jednom z největších problémů této skupiny.

Dalším znakem, který nahrává k potvrzení této hypotézy, je skutečnost, že mladí lidé v dětských domovech žijí ve velkém přepychu (moderní a drahé vybavení, značkové oblečení, drahé zahraniční zájezdy...). Tuto skutečnost potvrzují jak analyzované články, tak výpovědi respondentů, kteří jsou navykli na jistý standard, který posléze vyžadují i ve vlastním životě. Ovšem skutečnost je

taková, že za naspořené peníze nakoupí drahé vybavení, nezbyvají jim proto prostředky na úhradu nájemného, potravin.

Hypotéza H2 byla potvrzena

H3 DOMNÍVÁM SE, ŽE MLADÍ LIDÉ Z DĚTSKÝCH DOMOVŮ BUDOU HŮŘE PŘIPRAVENI NA SAMOSTATNÝ ŽIVOT NEŽ TI, KTERÍ OPOUŠTĚJÍ RODINU.

Z analyzovaných textů, stejně pak z odpovědí provedeného výzkumu je vidět, že mladí lidé opouštějící dětské domovy sami pociťují svou horší připravenost na život a tím i jistou míru adaptability v naší společnosti.

Jedním z hlavních problémů v tomto směru je skutečnost, že mladý člověk, který opustí dětský domov se jen málokdy může vrátit zpět do dětského domova. Kapacity těchto zařízení jsou totiž převážně naplněna, ne-li přeplněna. Zbývá tedy možnost domů na půli cesty, kde se ovšem opět setkáváme s tím, že mnoho činností a úkonů za klienta vyřídí někdo jiný. Opět se dostáváme do začarovaného kruhu hospitalizmu.

Hypotéza H3 byla potvrzena

ZÁVĚR

V průběhu studia na Vyšší odborné škole sociální v Prachaticích a následně na TF Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích jsem vykonával několikatýdenní praxi v jednom ze šesti soukromých dětských domovů v České republice. A jelikož se mi v tomto zařízení velmi líbilo, vrátil jsem se do něho i v dalších letech studia.

Postupně jsem se seznamoval s životem v dětském domově, s důvody, jak se děti do domova dostanou... Čím dál častěji se mi hlavou honily myšlenky, jak vypadá život mladých lidí po opuštění dětského domova. Začal jsem se o tuto problematiku více a hlouběji zajímat, pročítal jsem nejrůznější literaturu, která se touto otázkou zabývá. Čím více informací jsem o této problematice měl, tím jasnější mi bylo, že život mladých lidí po opuštění dětského domova není vůbec snadný.

Zjistil jsem také, že ústavní výchova je velmi kritizována za své nedostatky, zejména za to, že nedostatečně připravuje mladé lidi na samostatný život. Ano, s tímto názorem plně souhlasím. Když jsem však o problematice hlouběji přemýšlel, došel jsem k závěru, že je také potřeba ptát se samotných klientů ústavní výchovy, zda se sami zajímají o to, co je čeká v samostatném životě nebo co samostatný život vůbec je a co všechno obnáší. Přiznejme si, že většina z nás očekává, že vychovatelé mají děti připravovat na onen samostatný život z jakési povinnosti. Zapomínáme však na to, že i v rodině je běžné, že se dítě samo o danou problematiku zajímá a s rodiči o ní hovoří. Domnívám se, že tato skutečnost je v dětských domovech minimální. Spíše počítáme s projevením iniciativy právě ze strany vychovatelů.

Na závěr bych chtěl říci, že i přes veškeré skutečnosti, které jsem díky psaní této práce získal, je potřeba o této problematice, tedy problematice připravenosti mladých lidí na samostatný život, neustále hovořit a snažit se najít taková východiska, která povedou k tomu, že mladí lidé odcházející z dětských domovů budou mít stejné podmínky a šance jako mladí lidé odcházející z rodiny.

Seznam použitých zdrojů

& 1 Odborná literatura

- Disman, M. **Jak se vyrábí sociologická znalost.** Praha, Karolinum, 1993.
ISBN 80-7066-822-9.
- Drápal a kol. **Občanský soudní řád s komentářem.** Praha: C. H. Beck, 2001.
- Ferjenčík, J. **Úvod do metodologie psychologického výzkumu.**
Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-367-6.
- Havlík, R., Kořa, J. **Sociologie výchovy a školy.** Praha: Portál, 2002.
ISBN 80-7178-635-7.
- Langmeier, J., Krejčířová, D. **Vývojová psychologie.** Praha: Grada, 1998.
ISBN 80-7169-195-X.
- Matějček, Z. **Co děti nejvíce potřebují.** Praha: Portál, 2003. 3. vyd.
ISBN 80-7178-853-8.
- Matějček, Z. **Náhradní rodinná péče: příručka pro osvojitele a pěstouny.**
Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-304-8.
- Matějček, Z. **Osvojení a pěstounská péče.** Praha: Portál, 2002. ISBN neuvedeno.
- Matějček, Z., Langmeier, J. **Výpravy za člověkem.** Praha: Odeon, 1981.
ISBN neuvedeno.
- Matoušek, O. **Ústavní péče.** Praha: SLON, 1999. ISBN 80-85850-08-7.
- Říčan, P. **Cesta životem.** Praha: Panorama, 1990. ISBN neuvedeno.
- Sobotková, I. **Psychologie rodiny.** Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-559-8.
- Vágnerová, M. **Psychopatologie pro pomáhající profese.** Praha: Portál, 1999.
ISBN 80-7178-802-3.
- Vágnerová, M. **Vývojová psychologie.** Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.
- Vocilka, M. **Dětské domovy v České republice I.** Praha: MŠMT, 1999.
ISBN neuvedeno.

4 2 Encyklopedické slovníky, odborné časopisy a jiné zdroje

- Hartl, P., Hartlová, H. **Psychologický slovník.** Praha: Portál, 2000.
ISBN 80-7178-303-X.
- Jandourek, J. **Sociologický slovník.** Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0.

Krejcha, Z. **Vstup mladých lidí z DD do světa dospělých**. [AP]. Prachatice: VOŠS, 2005.

Maříková, H., aj. **Velký sociologický slovník**. Praha: Karolinum, 1996.
ISBN neuvedeno.

Matoušek, O. **Slovník sociální práce**. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.

Svobodová, M., aj. **Zpráva o stávajícím stavu náhradní výchovné péče o děti a mládež bez rodinného zázemí v České republice**. Praha, 2002.

Zákon číslo 109/2002 Sb. *Zákon o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů*.

Zákon číslo 94/1963 Sb. *Zákon o rodině ve znění pozdějších předpisů a novel*.

: 3 Elektronické zdroje

Národní zpráva o rodině [on-line] (úplná verze). Praha: MPSV, 2004. Dostupné na Internetu: <<http://www.mpsv.cz/files/clanky/5942/zprava.pdf>>. [2004-11-11].

Popela, L. *Dům na půli cesty* [on-line]. Dostupné na Internetu: <<http://www.rodina.cz/clanek3533.htm>>. [2004-11-04].

Dům na půl cesty [on-line]. Dostupné na Internetu: <<http://zabava.dama.cz/clanek.php?d=354&t=Dum-na-pul-cesty>>. [2004-11-04].

Zákon o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů [on-line]. Dostupné na Internetu: <<http://pravniradce.ihned.cz>>. [2004-04-09].

Deklarace práv dítěte [on-line]. Dostupné na Internetu: <http://home.tiscali.cz/iva.w/deklarace_pd.htm>. [2004-11-19].

Zpráva o analýze potřeb [on-line]. Dostupné na Internetu: <<http://www.varianty.cz>>. [2004-12-21].

Šedivá, P. *Domy na půli cesty* [on-line]. Dostupné na Internetu: <http://www.pedf.cuni.cz/konference/2004/src/76_SEDIVA.pdf>. [2005-01-12].

Desatero rodičů [on-line]. Dostupné na Internetu: <<http://www.nasedite.cz>>. [2004-09-15].

Tomanová, L. *Z děcáku do matrixu* [on-line]. Dostupné na Internetu: <<http://www.reflex.cz>>. [2004-11-11].

Myslivečková, O. *Děti jsou jako mucholapky* [on-line]. Dostupné na Internetu: <<http://www.reflex.cz>>. [2004-11-24]. *Diskuze k článku Z děcáku do matrixu* [on-line]. Dostupné na Internetu: <<http://www.reflex.cz>>. [2005-02-10].

Janouš, V. *Cesta z dětského domova je těžká* [on-line]. Dostupné na Internetu: <<http://www.mfdnes.cz>>. [2004-09-15].

Nesnítal, R. *Přimknout se ke špatné partě* [on-line]. Dostupné na Internetu: <<http://www.mfdnes.cz>>. [2004-09-15].

Hrdá, L. *Opouští děcák. Skončí na ulici?* [on-line]. Dostupné na Internetu: <<http://www.vlp.cz>>. [2003-09-26].

Vašíčková, M. *Dítě patří do rodiny. V Česku do ústavu?* [on-line]. Dostupné na Internetu: <<http://www.vlp.cz>>. [2004-11-01].

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Dotazník – dětské domovy

Příloha č. 2 – Dotazník - studenti

Milý respondente,

jmenuji se Zdeněk Krejsa a jsem studentem třetího ročníku Vyšší odborné školy sociální v Prachaticích. Dotazník, který se Vám dostal do rukou, je součástí výzkumu mé absolventské práce „Vstup mladých lidí z dětských domovů do světa dospělých“.

Rád bych Vás poprosil o pravdivé vyplnění **všech** níže uvedených otázek (pokud není uvedeno jinak, označte prosím pouze jednu z možností). Tento dotazník je zcela anonymní a výsledky šetření budou využity pouze pro zpracování absolventské práce a nebudou zneužity k jiným účelům.

Předem Vám děkuji za vyplnění dotazníku.

Zdeněk Krejsa,
student Vyšší odborné školy sociální v Prachaticích

Dotazník – dětské domovy

Váš věk: .....

Pohlaví : mužské

ženské

1. Od kolika let jste v dětském domově: .....

2. Je to první dětský domov, ve kterém vyrůstáte: ano

ne (uveď, kolikátý) .....

3. Jakou školu studujete:

gymnázium

střední odborné učiliště

vyšší odbornou školu

speciální školu

střední odbornou školu

vysokou školu

jiné (uveďte).....

4. Co děláte ve svém volném čase nejčastěji:

a) pro sebe (uveďte).....

.....

.....

b) pro ostatní v domově (uveďte) .....

.....

.....

5. Napište, co děláte nejčastěji ve volném čase v době, když máte prázdniny:

.....

.....

.....

6. Označte, co všechno byste byl/a schopen/a ve své domácnosti zajistit:

- mytí nádobí   žehlení   vaření
 praní   úklid (vytírání,...)   sekání dřeva
 sekání trávníku   topení   vysávání
 mytí oken   údržba auta   nakupování
 drobné opravy v domácnosti   jiné (uved'te).....

7. Jak hospodaříte s kapesným, které dostáváte:

- vše utratím (uved'te, za co nejvíce utrácíte).....
 celou částku spořím (uved'te, na co).....
 část utratím za (uved'te).....
                     část spořím na (uved'te).....

8. Zajímal/a jste se někdy, kolik přibližně měsíčně stojí (pokud odpovíte ano, uveďte, kde jste se zajímal/a):

	ANO	NE	Kde jsem se o tuto věc zajímal
Měsíční nájem či pronájem bytu			
Potraviny pro jednu osobu na měsíc			
Energie (voda, plyn, elektřina...)			

9. Jaké máte zájmy, koníčky (uved'te):

.....
 .....
 .....

10. Jste v kontaktu se svými rodiči:

- ano (upřesněte, o jaký kontakt se jedná).....
 ne

11. Jste v kontaktu s jinými příbuznými než s rodiči:

- ne   ano, se sourozenci   ano, s prarodiči
 ano, s jinými příbuznými (upřesněte).....

12. Máte sourozence:

- ano   ne   nevím

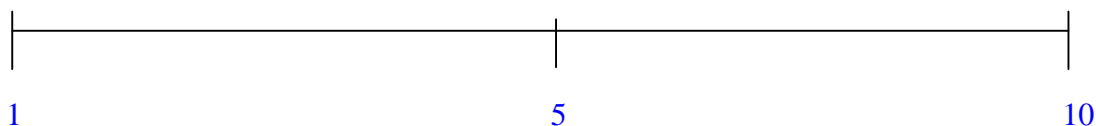
13. Jak vysoký plat by pro vás byl dostačující po ukončení studia (napište):

.....

14. Jste o něco ochuzen/a, když žijete v dětském domově:

- ne
- ano, o.....

15. Označte na ose číslem, jak hodnotíte péči vychovatelů (1=zcela spokojen,10=zcela nespokojen):

16. Zajímáte se o to, co vás čeká po opuštění dětského domova:

- ne
- ano (uveďte, o co).....
.....
.....

17. Pokud jste u otázky č. 16 odpověděl/a ano, uveďte, s kým o těchto věcech mluvíte:

.....

18. Mění se podle vás péče vychovatelů s tím, čím více se blížíte tomu, že budete dětský domov opouštět:

- ne
- je to stále stejné
- ano (uveďte, jak).....
.....

19. Po opuštění dětského domova mě čeká (napíšte, co všechno budete muset zvládnout):

.....
.....
.....

20. Napíšte, co si představíte pod pojmem soběstačnost:

.....
.....

21. Po opuštění dětského domova byste chtěl/a (zakřížkujte všechny možnosti, které uznáte za vhodné):

- dále studovat
- hledat si zaměstnání
- hledat si partnera/rku
- budu chtít založit vlastní rodinu
- bude se chtít vrátit k rodičům
- uzavřít manželství
- cestovat
- jiné (uveďte).....

22. Na odchod z dětského domova se:

- těším   obávám se toho
- těším se, ale (uved'te).....
- raději bych zůstal/a v domově, za cenu, že bych zde žil/a s ostatními dětmi
- jiné (uved'te).....

23. Kdybyste zůstal/a bez financí, prostředků, zázemí, bezradný/á a opuštěný/á, kam byste se obrátil/a (uved'te):

.....

.....

24. V tabulce u jednotlivých problémů označte křížkem, zda víte, kam byste se obrátil/a v případě, že se do podobného problému dostanete. Pokud odpovíte ano, napište konkrétní instituci, úřad, osobu:

PROBLÉM	ANO, VÍM	NE, NEVÍM	INSTITUCE, ÚŘAD, OSOBA
S bydlením			
Se sehnáním zaměstnání			
Finančního rázu			
V partnerských vztazích			
S dalším studiem			
V rodině, po návratu z dětského domova			

Děkuji za vyplnění dotazníku.

Milý respondente,

jmenuji se Zdeněk Krejsa a jsem studentem třetího ročníku Vyšší odborné školy sociální v Prachaticích. Dotazník, který se Vám dostal do rukou, je součástí výzkumu mé absolventské práce „Vstup mladých lidí z dětských domovů do světa dospělých“.

Rád bych Vás poprosil o pravdivé vyplnění **všech** níže uvedených otázek (pokud není uvedeno jinak, označte prosím pouze jednu z možností). Tento dotazník je zcela anonymní a výsledky šetření budou využity pouze pro zpracování absolventské práce a nebudou zneužity k jiným účelům.

Předem Vám děkuji za vyplnění dotazníku.

Zdeněk Krejsa,
student Vyšší odborné školy sociální v Prachaticích

Dotazník – studenti

Váš věk: .....

Pohlaví : mužské

ženské

1. Jakou školu studujete:

gymnázium

střední odborné učiliště

vyšší odbornou školu

speciální školu

střední odbornou školu

vysokou školu

jiné (uveďte).....

2. Co děláte ve svém volném čase nejčastěji:

a) pro sebe (uveďte).....

.....

b) pro ostatní v rodině (uveďte) .....

.....

3. Napište, co děláte nejčastěji ve volném čase v době, když máte prázdniny:

.....

.....

4. Označte, co všechno byste byl/a schopen/a ve své domácnosti zajistit:

mytí nádobí

žehlení

vaření

praní

úklid (vytírání,...)

sekání dřeva

sekání trávníku

topení

vysávání

mytí oken

údržba auta

nakupování

drobné opravy v domácnosti

jiné (uveďte).....

5. Jak hospodaříte s kapesným, které dostáváte:

- vše utratím (uved'te, za co nejvíce utrácíte).....
- celou částku spořím (uved'te, na co).....
- část utratím za (uved'te).....
část spořím na (uved'te).....
- nedostávám kapesné

6. Zajímal/a jste se někdy, kolik přibližně měsíčně stojí (pokud odpovíte ano, uveďte, kde jste se zajímal/a):

	ANO	NE	Kde jsem se o tuto věc zajímal
Měsíční nájem či pronájem bytu			
Potraviny pro jednu osobu na měsíc			
Energie (voda, plyn, elektřina...)			

7. Jaké máte koníčky, záliby (uved'te):

.....
.....
.....

8. Jste v kontaktu se svými rodiči:

- ano (upřesněte, o jaký kontakt se jedná).....
- ne

9. Jste v kontaktu s jinými příbuznými než s rodiči:

- ne   ano, se sourozenci   ano, s prarodiči
- ano, s jinými příbuznými (upřesněte).....

10. Máte sourozence:

- ano   ne   nevím

11. Jak vysoký plat by pro vás byl dostačující po ukončení studia (napíšte):

.....

12. Označte na ose číslem, jak hodnotíte péči rodičů (1=zcela spokojen,10=zcela nespokojen):

13. Zajímáte se o to, co vás čeká po opuštění rodiny:

ne

ano (uveďte, o co).....

.....

.....

14. Pokud jste u otázky č. 13 odpověděl/a ano, uveďte, s kým o těchto věcech mluvíte:

.....

15. Mění se podle vás péče rodičů s tím, čím více se blížíte tomu, že budete rodinu opouštět:

ne

je to stále stejné

ano (uveďte, jak).....

.....

16. Po opuštění rodiny mě čeká (napište, co všechno budete muset zvládnout):

.....

.....

.....

17. Napište, co si představíte pod pojmem soběstačnost:

.....

.....

18. Po opuštění rodiny byste chtěl/a (zakřížkujte všechny možnosti, které uznáte za vhodné):

dále studovat

hledat si zaměstnání

hledat si partnera/rku

budu chtít založit vlastní rodinu

bude se chtít vrátit k rodičům

uzavřít manželství

cestovat

jiné (uveďte).....

19. Na odchod z rodiny se:

těším

obávám se toho

těším se, ale (uveďte).....

raději bych zůstal/a u rodičů

jiné (uveďte).....

20. Kdybyste zůstal/a bez financí, prostředků, zázemí, bezradný/á a opuštěný/á, kam byste se obrátil/a (uved'te):

.....
.....

21. V tabulce u jednotlivých problémů označte křížkem, zda víte, kam byste se obrátil/a v případě, že se do podobného problému dostanete. Pokud odpovíte ano, napište konkrétní instituci, úřad, osobu:

PROBLÉM	ANO, VÍM	NE, NEVÍM	INSTITUTE, ÚŘAD, OSOBA
S bydlením			
Se sehnáním zaměstnání			
Finančního rázu			
V partnerských vztazích			
S dalším studiem			

Děkuji za vyplnění dotazníku.

ABSTRAKT

KREJSA, Z. *Problematika dětských domovů očima médií*. České Budějovice, 2008. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce Mgr. Jana Šimečková.

Klíčová slova: ústavní výchova, dětský domov, média, citový vývoj, psychická deprivace

Práce se zabývá problematikou dětských domovů, zejména nejčastějšími problémy, se kterými se potýkají mladí lidé, kteří dětské domovy opouštějí tak, jak je vidí tito mladí lidé a jak jsou popisovány v běžně dostupných médiích. Teoretická část charakterizuje mladé lidi opouštějící dětské domovy a jejich nejčastější problémy. Dále popisuje zmíněné výchozí zařízení, tedy dětské domovy. Zabývá se psychickou deprivací a hospitalizmem. Zabývá se také vztahem sociální práce a médií, a to ve tří rovinách.

Praktická část zahrnuje charakteristiku zkoumaného vzorku (lidé z dětských domovů x mladí lidé z běžné populace). Analýzou a interpretací jednotlivých odpovědí respondentů je utvořen pohled mladých lidí na problematiku dětských domovů a jejich nepřipravenosti na samostatný život. Tyto výsledky jsou dále porovnány s výsledky obsahových analýz jednotlivých novinových článků, videodokumentů a elektronických materiálů, volně dostupných v našich podmínkách.

ABSTRACT

Krejsa Z.: **Problems of Children's Homes in the Light of Media.** České Budějovice 2008. Dissertation. The University of South Bohemia in České Budějovice, faculty of theology, practical theology department

The head – supervisor of this dissertation : Mgr. Jana Šimečková

Key words : Accommodation, Children's Home, the Media, emotional development, psychical deprivation

The dissertation deals with problems of Children's Homes, especially with problems young people face when they leave these institutions.

It presents two views : firstly – how the problems are seen by these young people, secondly – how they are described in the most accessible media.

The theoretical part characterizes young people leaving Children's Homes and their most common problems. Next it describes the mentioned institutions (ie. Children's Homes) and also deals with psychical deprivation and hospitalism. One part is devoted to the relationship between social work and the media in three levels.

The practical part consists of the tested sample characteristics (people from Children's Homes vs. young people from the population off these). The result – the characteristics of the young people view of Children's Homes and their ill-preparation for an independent life - was made by analysis and interpretation of respondents' answers.

These results are next compared to the results of contents analysis of newspaper articles, video-recorded documentaries and electronic information, freely available in the media.